Juha Honkatukia

24.5.2021

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausuntopyyntönne 18.5.2021
VNS 3/2021 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022-2025

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2022 – 2025.

Julkisen talouden suunnitelma jatkaa poikkeusoloissa, joissa talouspolitiikka on pyrkinyt elvyttävin toimin lieventämään koronarajoituksista aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia huomioiden koronavirustilanteesta aiheutuvat terveydenhoidon lisäkustannukset. Kansantuote ei vuonna 2020 laskenut pelätysti, mutta pandemian kesto on osoittautunut pidemmäksi kuin vuosi sitten toivottiin. Hallituksen tavoite velkasuhteen kasvun taittamisesta on tarpeellinen. Tavoitetta tukee se, että koronapandemia näytetään ainakin Suomen osalta saatavan kuluvan vuoden aikana hallintaan. Pidemmällä aikavälillä suunnitelma tähtää rakenteellisin uudistuksin työllisyysasteen nostoon, joka tukee tavoitetta nostamalla kansantalouden kasvupotentiaalia. THL pitää tärkeänä, että myös kasvun edellytyksiä tukevan työvoiman maahanmuuton edistämiseen suunnitelmassa on kiinnitetty huomiota.

Pidemmällä aikavälillä väestön ikääntymisestä johtuva hoivamenojen kasvu säilyy keskeisenä julkisen talouden kestävyyttä haastavana tekijänä, johon pyritään vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksilla. Suunnitelmassa esitetty sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistusten jatkaminen on THL:n arvion mukaan välttämätöntä. THL on arvioinut, että 2020-luvun aikana sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve kasvaa ikääntymisen vuoksi 1,2 - 1,3 prosenttia vuodessa. Kasvu kohdistuu vanhimpien ikäluokkien tarvitsemaan hyvin työvoima-intensiiviseen hoitoon. Suunnitelmassa on huomioitu hoitajatarvetta lisäävä hoitajamitoituksen muutos, joka toteutettiin vanhuspalvelulain uudistuksen yhteydessä. Siinä ei kuitenkaan nähtävästi ole varauduttu vanhuspalvelulain toisen vaiheen toteuttamiseen, jonka kustannukset ovat arviolta noin 40 miljoonaa euroa. THL huomauttaa, että mitoitusmuutoksen täysimääräinen toteutus saattaa osoittautua hoitajapulan vuoksi haastavaksi. Suunnitelmaan on myös sisällytetty lastensuojelun henkilöstömitoituksesta säätämistä, johon on varattu 4,8 miljoonaa euroa. THL pitää tätä muutosta erittäin kannatettavana.

THL pitää tärkeänä, että moniin keskeisiin uudistuksiin on budjetoitu varoja. Uudistukset mahdollistavat järjestelmätason tuottavuuden parantamisen uusien toimintatapojen ja rationaalisemman palveluverkoston kautta ja tukevat siten julkisen talouden kestävyyttä. Sote-uudistukseen liittyy keskeisesti tietojärjestelmien kehittäminen. Suunnitelmassa on varattu ICT-muutoskustannuksiin 410 miljoonaa euroa vuosille 2022-2025. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten sähköisten asiakastietojärjestelmien palveluiden jatkuvuuden turvaamiseen ja palvelujen kehittämiseen suunnitelmassa osoitetaan kehyskaudelle yhteensä 49,8 milj. euron määrärahalisäys, joka sisältää mm. Kanta-palvelujen kehittämisen ja tiedontuotannon uudistamisen. THL näkemys on, että tietotekniikka on keskeisiä sote-uudistuksen ydinkehittämistarpeita, joihin on tarpeen panostaa riittävästi. Järjestelmät tukevat tehostumista mm. helpottamalla kansalaisten osallistumista. Esimerkiksi Oma Kanta -palveluun kirjautui ainakin kerran lähes kaksi kolmasosaa aikuisista vuonna 2020.

Juha Honkatukia

24.5.2021

Osana puoliväliriihen uudelleenkohdennuksia strategisen tutkimusrahoituksen valtuutta alennetaan edelliseen kehyspäätökseen verrattuna pysyvästi 25 miljoonaa euroa ja Suomen Akatemian tutkimushankkeiden myöntämisvaltuutta 10 miljoonaa euroa vuodesta 2023 lähtien. Näin tuntuva tutkimusrahoituksen leikkaus heikentää huomattavasti tutkimuksenteon edellytyksiä maassamme.

THL:n tutkimustoiminnan kannalta erityisen valitettava on Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoituksen leikkaus. Strategisen tutkimuksen rahoitusinstrumentti luotiin vuonna 2014 samassa yhteydessä, kun valtion tutkimuslaitoksia uudistettiin ja niille aiemmin budjetoitua rahaa ohjattiin erityisesti juuri STN-rahoitukseen. Yhdistyneenä muihin leikkauksiin, THL:n valtion budjettirahoitus väheni muutamassa vuodessa peräti kolmanneksella ja laitoksen koko tutkimustoiminta uhkasi kuihtua.

Sittemmin STN on osoittautunut THL:lle monessa mielessä hyväksi rahoitusinstrumentiksi. Sen avulla on kyetty luomaan uusia tutkimuskumppanuuksia ja käynnistämään monitieteisiä, yhteiskuntapoliittisesti relevantteja ja päätöksentekoon avautuvia isoja tutkimuskokonaisuuksia. THL on pärjännyt kohtuullisen hyvin varsin kilpailluissa STN-hauissa.

Nyt kun hyvin käyntiin saadusta rahoitusinstrumentista ollaan leikkaamassa merkittävä summa, yhteiskunnallisesta päätöksentekoa palvelevasta tutkimusrahoituksesta katoaa merkittävä osa: toisin kuin aiemmassa tutkimuslaitosuudistuksessa, tällä kertaa tämä raha ei siirry tutkimuksen sisällä toisaalle vaan se yksinkertaisesti katoaa sen piiristä. Kun tällainen leikkaus toteutetaan, on perusteltua tarkastella THL:n ja muiden valtion sektoritutkimuslaitosten budjettirahoituksen lisäämistä päätöksentekoa tukevaan tutkimustoimintaan.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Osaston johtaja Tiina Laatikainen